

SODOBNA SLOVENSKA KNJIŽEVNOST

1953-

PESNIŠTVO

1. PESNIŠKA GENERACIJA

-INTIMISTI

Kajetan Kovič, Ciril Zlobec, Tone Pavček, Janez Menart,
Lojze Krakar, Ivan Minatti

PESMI ŠTIRIH, 1953

Pišejo osebno-izpovedne pesmi. Povdarek na čustvih, ljubezni,
idejah.

Dane Zajc, Venko Taufer, Gregor Strniša

Prevladuje bivanjska tematika, obup, občutek brezizhodnosti,
osamljenosti. Poetika temelji na podobah. Ni osebno-izpovedno.

2. PESNIŠKA GENERACIJA

Saša Vegri, Miroslav Košuta, Gustav Januš, Svetlana
Makarovič, Niko Grafenauer, Evrin Fritz, Tomaž Šalamun

3. PESNIŠKA GENERACIJA

Milan Dekleva, Marko Kravos, Milan Jesih, Boris A. Novak,
Alojz Ihan, Marko Kravs, Andrej Brvar, Ivo Svetina

4. PESNIŠKA GENERACIJA

Aleš Debeljak, Maja Vidmar, Uroš Zupan, Aleš Šteger

PRIPOVEDNIŠTVO

Razvijejo se različni slogi pisanja:

REALIZEM -

EKSPRESIONIZEM -

NOVA ROMANTIKA -

KNJIŽEVNOST ABSURDA -

EKSISTENCIALIZEM -

MODERNIZEM -

prevladuje v zadnjem desetletju_POSTMODERNIZEM -

Edvard Kocbek, Ciril Kosmač, Mira Mihelič, Virtomir Zupan, Boris
Pahor, Alojz Rebula, Zorko Simčič, Janko Mesner, Beno Zupančič,
Andrej Hieng, Lojze Kovačič, Dominik smole, Marjan Rožanc

PESNIŠTVO

IVAN MINATTI

1924, SLOVENSKE KONJICE

1. pesniška zbirka: Pa bo pomlad prišla
ostale zbirke: Ko bom tih in dober
Nekoga moraš imeti rad
Prisluškujem tišini v sebi
Bolečina nedoživetega

JANEZ MENART

1929, MARIBOR

Slavist, delal pri raznih medijih (rtv,...)

pesniške zbirke: Časopisni stih
Semaforji
Mladost

Pisal je srednjeveške balade: Pod kužnim znamenjem
Srednjeveške balade in pridige

Bil je tudi prevajalec iz angleščine (Shakespeare, Joyce,...) in francoščine.

CELULOIDNI PAJAC

4 štirivrstične kitice

rima: Klasična ampak posebna (ABCB ABAB ABCB ABCB)

Uporabi besedo hudič, kar sprosti resnost pesmi-ironija. Pajac je metafora za to da se vedno postavi nazaj na svoje življenje. Govori o svojem življenskem spoznanju.

CROQUIS

Likovna pesem (Carmen figuratum).

V pesmi riše svoje sanje, njegovo življenje je težko in hladno, primerja ga z marmorjem. Klišejska podoba tega kar si želimo ne izraža svojih sanj, ampak kaj si večina ljudi želi (vrednote).

Ujet trenutek v mladosti, odklop od realnosti.

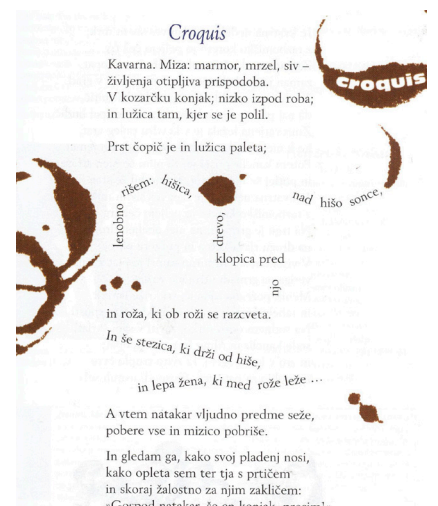
Celuloidni pajac

Vse je zaigrano,
vse je šlo k hudiču.
Kar mi da življenje,
je kot ničla k ničū.

Sem samo pajacek,
ki ga stre mezinec.
Źal, da tak pajacek
nosi v nogah svinec.

Če spustiš pajacka,
ko stoji na glavi,
se spet sam od sebe
na noge postavi.

V tem je vsa nesreča
vsa obstojnost ničū,
sicer vse odšlo bi
prav zares k hudiču.

TONE PAVČEK

1928, ŠENTJUR PRI NOVEM MESTU

pesniške zbirke: Pesmi štirih
 Dediščina
 Poganske hvalnice

Bil je prevajalec, imel je dober občutek za mladino. Po smrti sina je napisal zbirko Dediščina v kateri je svoje trpljenje opisoval skozi podobe.

ŠE ENKRAT GLAGOLI

Pesniški odziv moramo prevesti v vsakdanji jezik. Vsaka Kitica se začne s krutimi nedoločniki (stati, molčati, jokati, dajati, znati, spati)

6 kitic ki niso enako dolge
Delno prosti verz
Sporočilo, ideja in oblika so podrejeni temi

1. kitica

Človek mora stati pokončno, ne sme se predati težavam ki nas težijo pa naj se zgodi karkoli.

2. kitica

Skriti bolečino in oditi naprej čimbolj normalno.

3. kitica

kompenzacija: Solze primerja s trto, ko se pojavijo kapljice preden požene vitico. Solze so zdravilne, ne smemo jih skrivati.

4. kitica

Da uporabi in pokaže v čemer je najboljši- pisatelj. pokaže svoj talent.
Govori o smrti. sprijazniti se s smrtjo in vestjo.

5. kitica

Čas ko umremo, treba je imeti pospravljeno in poravnano vest (odnosi, sprijaznjenost z usodo).

6. kitica

Pesem zaključči optimistično (jurjevanje, pomlad, ples)
Življenje je močnejše od smrti.

Še enkrat glagoli

Stati pokončno, možato,
pa naj že bñje v obraz
luč
ali blato.

Molčati
svoj molk
v sebi globoko
in se ne dati voditi
spremljevalki
bolečini za roko.

Jokati
samo navznoter
solzé pritajene,
samo ko trta, ki joče
za novo rast,
preden odžene.

Dajati
iz sebe in svojih sanj,
sredico sredic,
kakor se daje igralec,
ki klovnovskih lic
zares na odru umre
igraje.

Znati
nastaviti čelo
mirno in zbrano,
ko pride čas,
ko mora biti pospravljeno
in poravnano.

In tedaj, čisto na koncu,
spati.
Spati
in sanjati, kako je velika
muževna steblika,
ki zapiska ljudem
na pomlad,
o Jurjevem.

KAJETAN KOVIČ

1931, MARIBOR

Pesniška zbirka: Labrador (1976)

JUŽNI OTOK

5 štirivrstičnic

oklepajoča rima, Jambski sedmerek ali šesterec

Značilen je kratek verz

Motivi:

morje, otok, ladja

Tematika:

bivanjska (biti, upanje, smisel)

Zaključena celota življenja

Ima veliko slogovnih sredstev

Polisindeton-mnogovezje /ponavljanje veznikov

polnopomenski glagol

je-obstajati/mora biti

Južni otok

Je južni otok. Je.

Daleč v neznanem morju

je pika na obzorju.

Je lisa iz megle.

Med svitom in temo

iz bele vode vzhaja.

In neizmerno traja.

In v hipu gre na dno.

In morje od slasti

je težko in pijano.

In sol zatiska rano.

In slutnja, da ga ni.

Da so na temnem dnu

samo zasute školjke

in veje grenke oljke

in zibanje mahu.

A voda se odpre

in močna zvezda vzide

in nova ladja pride

in južni otok je.

DANE ZAJC

1929, MORAVČE - 2005, GOLNIK

Prva pesniška zbirka: Požgana trava (1958)

Zaradi šokantnosti jo je moral izdati v samozaložbi.

Uveljavljal svobodni verz

teme so razmerja med strahovlado in nasiljem

Pisal je tudi drame

VELIKI ČRNI BIK

5 kitic

Svobodni verz

oblika je podrejena temi

Paralelizem členov-ponavljanje iste povedi

primera-komparacija

sonce-začetek novega dne, optimizem, upanje,... v resnici je

samo nadaljevanje brezupa. Bolečine ne bo konec

Veliki črni bik

Veliki črni bik rjove v jutro.

Veliki črni bik, koga kličeš?

Prazni so pašniki.

Prazne so gore.

Prazne so grape.

Prazne kot odmev tvojega klica.

Veliki črni bik rjove v jutro.

Kot da bi brizgala težka črna kri

pod vršičke temnih smrek.

Kot da bi se nad gozdom na vzhodu

odpiralo v jutro

krvavo bikovo oko.

Veliki črni bik, koga kličeš?

Je slast poslušati,

kako ti vrača odmev

tvoj zamolkli klic?

Veliki črni bik, brezkrvno je jutro.

Tvoj glas pada v grape

kot razcefrana jata

črnih vran.

ČRNI DEČEK

Iz zbirke Jezik iz zemlje

Bivanjska tema in poetološka tematika

občutek odtujenosti, tesnobe, osamljenosti, brezizhodnosti.

Človek je razklan med ideali in hrepenenjem ter stvarnostjo. Ta boj poteka navznoter. Gre se za razpadanje kar povzroča občutek odtujenosti od samega sebe in od svetla. zaznajo se zametki absurda.

GREGOR STRNIŠA

1930 - 1987, LJUBLJANA

Prva pesniška zbirka: Mozaiki (pri 29 letih)

VEČERNA PRAVLJICA

3 štirivrstičnice

nima rime

asonanca- ujemanje predzadnjih vokalov

je sodobna poezija, navidez klasična

motivi:

miši, mačke, gozd, drevesa, luna, kamni, ljudje,...

ni osebnoizpovedna pesem

personifikacija dreves

dominacija žive in nežive narave.

Človek ni tako močen kot si kaže. Determinira nas naša podzavest ki se prikaže v sanjah (mačke sanj). Izraz notranje stiske.

SAŠA VEGRI

1934

Pesniške zbirke: Mesečni konj

Naplavljen plen

MIROSLAV KOŠUTA

1936, KRIŽ PRI TRSTU

JUTRIŠNJE TRŽAŠKO JUTRO

2 kitici s šestimi verzi

sodobna rima

Klasična pesem

pesimistična pesem.

Je slovenec, ampak se boji da bo začel razmišljati v Italijanščini.

Išče lastno identiteto /-Slovenščino.

Jezikovna asimilacija:

Na območju manjšin (Trst, Gorica, Koroška) šola govori samo en jezik, table na cesti,... slovenščina se omeji na domačo rabo. Samo doma govorijo v svojem jeziku. V uradih, šolah,... se govori samo italijansko ali nemško (prevzame se jezik večine) /raznorodovalna politika

Večerna pravljica

Drevesa odpro debla s suhim pokom
in temna srca, ki so skrita v njih,
pričnejo bítí z glasom daljnih bobnov.
Od žolte lune siv lišaj visi.

Tedaj se dvignejo veliki kamni,
na tenkih nogah hodijo okrog,
kakor orjaški sivi pajki,
in grizejo mehke obraze gob.

Na drugi strani gozda, v temni hiši,
v globokih, nizkih jamah svojih sob,
spijo ljudje, kot dolge, sive miši.
Velike mačke sanj se igrajo z njimi.

Jutrišnje tržaško jutro

Nekega dne se bom zbudil in si dejal:

»Buongiorno, Košuta! Come stai?«

»Dobro,« odvrnem, »saj zjutraj sem zdrav.«

Potem se zdrznem, prisluhnem napeto

in zmedeno vprašam: »Che cosa hai detto?

E perchè parli per zakai?«

Hodil po zemlji sem naši, hodim in iščem

in vem, o vem, da je iskanje zaman.

Slišim le grla v zanki s tujim besediščem,

da s koledarjem računam: ni daleč dan,

ko se še v meni dva jaza zbudita.

Ma cosa vuoi – così è la vita!

SVETLANA MAKAROVIČ

1939, MARIBOR

igralka, pisateljica, končala šolanje na AGRFT

Posebnost je da prepesnjuje ljudske motive. Največ piše fantastike/temačne motive, ženski liki (desetnice, rojenice, sojenice, vešče,...).

Modernizira, vnaša bivanjsko tematiko v ljudske motive. Piše tudi ljubezensko tematiko, ki pa je absurdna. Veliko maščevanja, detomor, samomor, mučenje, izdaja.

ODŠTEVANKA

zbirka Vojskin čas (1974)

3 kitice s sedmimi verzi. četrti verz se ponavlja

rima je ABABCCD

klasični verz, bivanjska tematika

princip da je biti manjvredno kot imeti.

baladno-grozljivo vzdušje

Odštevanka

Rdeče češnje rada jem,
črne pa še rajši,
rada grem s poti ljudem,
vsako leto rajši,
so na pragu stali,
so češnje preštevali:
te so moje, te so tvoje, te so pa njegove.

Rada gledam rdeči mak,
pa črnega še rajši,
rada imam meglo in mrak,
vsako leto rajši,
so na pragu stali,
življenja preštevali:
ta so moja, ta so tvoja, ta so pa njegova.

Rada pojem pesmice,
psujem pa še rajši,
rada tudi kar molčim
vsako leto rajši,
so na pragu stali,
mrličje preštevali:
ti so moji, ti so tvoji, ti so pa njegovi.

MADemoiselle ADELA

šanson

8 kitic

okvirna zgodba-podiranje stavbe

POROKA

3 štirivrstične kitice

rima je AABB

motiv:

cukreno/lectovo srce

potujitev- odmik od prvotnega vzorca

motiv zdanitve-soočenje z realnostjo

Poroka

Sem dala ti rdeče cukreno srce,
na njem je napisano tvoje ime.
Bom kletko zaprla, odvrгла bom ključ,
počepnila bom in upihnila luč.

Srce je iz kruha, prelepo srce.
Po kotih črnikaste miši žive.
Ko se bo zdanilo, na licih srca
bo kruhova rana in prstana dva.

Na rjuhah so ostre drobtine srca,
ta postelja je narejena za dva.
Dve dihanji režeta gosto temo,
dve miši strmita v jutranjo meglo.

Mademoiselle Adela

Grda stara hiša, dajmo jo podreti,
vlažna in plesniva, v njej ni moč živeti,
tu naj se poslovna stolpnica zgradi,
v njej bo zaposlenih nekaj sto ljudi!

Tu je svoje dni živela
neka mademoiselle Adela,
tu igrala vsak večer
je na razglašen klavir,
črn turban je nosila,
nenavadno govorila
in znabiti je bila
kar precej prismuknjena.

Vedno je hodila sama,
smešna, mala stara dama
z rokavicami glacé,
naftalinov vonj krog nje,
tisti, ki so jo poznali,
so se ji posmehovali
in predmestni paglavci
so ji osle kazali.

TOMAŽ ŠALAMUN

1941, ZAGREB

pesniške zbirke: Poker (1966)

REIZEM- rez, rei lat.-stvar /popredmetenje

Rudi šeligo: Triptih agate Schwarzkobler

-pretirano detaljno opisovanje predmetov/dogajanja. protest proti materializmu. predmet je pomembnejši od človeka samega

LUDIZEM- ludum lat.- igra

igra z besedami. beg od družbenih odgovornosti (proti partiji)

ODNOS DO JEZIKA

jezik ni več podrejen zakonitostim. Trga se v fragmente, v parodijo. ni pik, vejic,... Vse tradicionalno se ruši.

GOBICE

provokativna pesem

odstranjuje vse kar je sprejeto kot družbena norma

MRK

programska pesem

kaže neko misel, mnenje

Mrk

I

Utrudil sem se podobe svojega plemena
in se izselil.

Iz dolgih žebļjev
si varim ude novega telesa.
Iz starih cunj bo drobovje.
Nagniti plašč mrhovine
bo plašč moje samote.
Oko si izderem iz globine močvirja.
Iz prežrtih plošč gnusa
si bom postavil kolibo.
Moj svet bo svet ostrih robov.
Krut in večer.

Programska pesem zbirke Poker, 1966

Gobice

III

Odstranili bomo čevlje z gumo
zakaj takih se več ne nosi
in smrt in muhe
ki nimajo urejenih pristanišč

odstranili bomo nekatera neumna števila
tako da bomo končno lahko zadihali
in svobodno šteli
ena dva tri sedemnajst
odstranili bomo vse besede
ki imajo manj kot pet črk
zakaj popolnoma jasno je
da se take besede samo valjajo
in planine

odstranili bomo krog
ker imamo kvadrat
ker zakaj bi imel človek
eno nogo takšno
in drugo nogo takšno
in popoldne
ker takrat sonce zahaja

odstranili bomo vranico
ker kaj bi z vranico
ko pa imamo jetra pljuča
in sploh že preveč teh stvari
in Sicilijo
ker je navaden patološki pojav
linolej
ker ne ve kje leži Baku
in sviterje ker se oblačijo čez glavo
odstranili bomo dihanje
ker se udara
ker se udara
ker se udara

in konopljo
ker lan in konoplja
to se blazno čudno sliši

odstranili bomo nebo
in vodo ker se začne na V
in le pogledajte ta znak
kako balansira na eni nogi
in zeva proti vrhu

in nazadnje čas
in sploh čistočo
zakaj vsaka čistoča se zamaže
in kaj potem kaj potem

MILAN DEKLEVA

1946, LJUBLJANA

prva zbirka haikujev: Mushi, mushi (1971)

zbirka sonetov: Šepavi soneti (1995)

soneti nimajo prave oblike. zavestno se oddaljuje od pravil.

ANAKSIMANDER ODŠTEVA

bivanjska tematika

5 pojmov ki nas zajamejo:

srce, zemlja, prostor, otrok, smrt

svobodni verz

aksiom/dogma/zakovitost-nevprašljivo

transcendenca-presega naš biti

Anaksimander odšteva

Pet čutil za eno srce.

Štiri strani neba za eno zemljo.

Tri razsežnosti za en prostor.

Dve bitji za enega otroka.

Eno življenje za eno smrt.

Nobene besede za brezkraino, ki združuje
srce, zemljo, prostor, otroka in smrt.

BORIS A. NOVAK

1953, BEOGRAD

Piše epsko-lirsko poezijo, zlasti kratke pesnitve in sonetne vence.

OČE

7 kitic, trivrstičnice

vse se rima

napisal jo je po očetovi smrti

PRIPOVEDNIŠTVO

EDVARD KOCBEK

1904, SVETI JURIJ OB ŠČAVNICI - 1981, LJUBLJANA

Kocbek je bil v prvi vrsti pesnik. Poleg tega je pisal predvsem dnevnik in listine (Tovarišija) Izpostavlja izobraženega človeka med 2. svetovno vojno. Prepleta zgodovinske dogodke in lastno mnenje. Bil je kritičen, kar je bilo v takratnih časih prepovedano.

ČRNA ORHIDEJA

Zbirka novel Strah in pogum (1951)

Vojna tematika

Bilo je edino umetniško delo po vojni.

V zgodbi je Črna orhideja parfum.